Oponentský posudek na diplomovou práci

Bc. Simona Šlosárová: Rola prekladu pri dobývaní Južnej Ameriky a konštituovaní latinskoamerickej kultúry

Vedoucí práce: prof. PhDr. Jana Králová, CSc.

Diplomantka se ve své práci pokusila zmapovat z nového úhlu pohledu – translatologického – dobývání a následnou kolonizaci Nového světa, zejména území dnešního Mexika a andských zemí, které patřily do říše Inků. První připomínka je tedy již k názvu práce – terminologicky přesnější by bylo hovořit o Hispánské či Latinské Americe, protože Mexiko geograficky do Jižní Ameriky nepatří. Hlavním pramenem, z něhož Šlosárová vychází, je skvělá kniha *Dobytí Ameriky: problém druhého*, kterou napsal Tzvetan Todorov k pětistému výročí objevení Ameriky r. 1992 (česky vyšla r. 1996, Šlosárová cituje z tohoto českého vydání; je škoda, že v bibliografii zapomněla uvést jméno překladatelky Kateřiny Lukešové). Todorov se zaměřuje na problém pochopení „toho druhého", jiného než „já", který souvisí se schopností komunikace a převodu jednoho systému znaků do jiného. Právě na možnost komunikace starého a nového světa, na roli prvních tlumočníků a překladatelů, kteří kromě jazyka museli zprostředkovávat i zcela odlišné vidění světa a hodnotový systém, se soustředí práce Simony Šlosárové. Lze říci, že podává velmi zajímavý a poměrně ucelený obraz dobývání, hispanizace a zejména christianizace nového amerického kontinentu; velmi cenná je především analýza práce misionářů, nahlížené nejenom z úzkého lexikografického či gramatického pohledu (i zde však přináší zajímavá fakta méně známá v českém prostředí), ale z širšího filozoficko-etického hlediska, blízkého i Todorovi. V závěru Šlosárová píše, že jejím záměrem bylo poskytnout jakýsi rámcový přehled role překladu ve vytváření latinskoamerické kultury, který v českém prostředí dosud chyběl a který by pak mohl sloužit i jako impulz pro další výzkumy. To se jí myslím podařilo, práce je napsána kultivovaným jazykem, vyzdvihuje zajímavé otázky, přináší podněty k zamyšlení i upozorňuje na fakta u nás mála známá či studovaná.

Celkově je práce velmi kvalitní, zde předkládám několik návrhů či připomínek. 1) Ačkoli zcela rozumím okouzlení Todorovou prací, které jsem také zakusila, když jsem knihu *Dobytí Ameriky* poprvé četla, v diplomové práci by se mělo jít hlouběji k pramenům a například z Kolumbových či Cortésových deníků necitovat přeneseně z Todorova, ale vzít si do ruky původní díla, dostupná i česky: r. 1958 vyšly *Cesty Kryštofa Kolumba: deníky, listy, dokumenty*; již dříve vyšel *Kolumbův lodní deník* /1942/ a *Kolumbův dopis o objevení Ameriky* /1904/, r. 1992 vyšla biografie Život Kryštofa Kolumba; Cortésovy *Dopisy* o dobytí Tenochtitlánu vyšly r. 2000 v Argu. Jistě by se v těchto původních pramenech dala najít i jiná fakta zajímavá z translatologického hlediska než to, co zprostředkovává Todorov v rámci svého pjetí. K tématu střetu civilizací navíc nedávno česky vyšla další Todorova kniha, *Strach z barbarů: kulturní rozmanitost, identita a střet civilizací* (Paseka 2011) – jistě by bylo zajímavé do ní také nahlédnout. 2) Kromě nejznámějších případů role tlumočníků a překladatelů při dobývání velkých říší, jako byla incká a aztécká, bychom mohli najít další

zajímavé události v jiných částech kontinentu, kde pochopení kultury toho druhého, schopnost komunikace s ním, případně asimilace jiného hodnotového světa měla vliv na chod dějin. Opačnou postavou než Malinche byl mapučský vůdce Lautaro, který se jako malý chlapec dostal do španělského zajetí, stal se pážetem Pedra de Valdivia, naučil se jezdit na koni, zacházet s evropskými zbraněmi i strategii evropského válčení, a když potom ze zajetí uprchl a vrátil se k Mapučům, dokázal tyto asimilované hodnoty předat ostatním a využít v boji: tedy pochopil a „přeložil“ pro své lidi cizí znakový systém, čímž rázem získal převahu. A v tomto ohledu je translatologicky zajímavá i další věc, že Mapučové sice neměli písmo, ale využívali originální způsob předávání zpráv prostřednictvím pohybu větví (další znakový systém, kterému Španělé nerozuměli, nikdo jim ho nepřeložil, proto byli v nevýhodě).

Práci rozhodně doporučuji k obhajobě a navrhla bych hodnocení výborně: kromě uceleného a objevného přehledu událostí a analýzy misionářského překládání oceňuji zejména filozofický a etický přesah práce i zjevné osobní zaujetí diplomantky.

PhDr. Anežka Charvátová